

ELS MÒDULS EPIGRAFIATS EN CURSIVA DE CAN MODELELL (CABRERA DE MAR, EL MARESME)

Joan Bonamusa i Roura

Les excavacions al jaciment romano-medieval de Can Modolell de Cabrera de Mar han aportat una gran quantitat i varietat de materials de tota mena, entre els quals cal destacar un interessant lot de 49 peces de terra cuita epígrafiades amb 52 textos en lletra cursiva llatina. També s'hi han exhumat 116 peces de característiques semblants però anepígrafes.

Aquestes peces es van trobar a l'E-IV a i d, al nord immediat del criptopòrtic, on representen el 81,20% del total, que es distribueix entre 97 peces anepígrafes i 37 d'epígrafiades; i al sud o interior del criptopòrtic, amb un total de 19 d'anepígrafes i 12 d'epígrafiades, que representen el 18,78% (fig. 1).

Totes, sense excepció, presenten una morfologia a base de pasta vermella-amarronada i textura molt fina i porosa, de poca consistència, però ben cuita; és una argila molt depurada amb barreja de quars i mica, cosa que fa pensar que és de la comarca.

La major part de les peces s'han trobat fracturades, però tant les potques que són senceres com les fragmentades, deixen ben clar que no eren mòduls uniformes. La forma que més sovinteja és la triangular, amb els dos extrems de la base aplanats. El gruix tampoc no és uniforme, perquè els plans solen ser inclinats, i, en algun cas, fins i tot el pla varia de direcció al bell mig de la peça, esdevenint angle obtús per convertir-se en un bisell.

La base de la peça més gran del lot epígrafiada fa 24 cm de llargada. El gruix més accentuat assoleix els 6 cm.

Els textos foren impresos abans de la cuita, són incisos, més profunds en uns que en altres, i possiblement foren executats amb un estilet *stylus*.

La lletra és de traçat regular, cosa que fa pensar que els diversos mòduls foren escrits per la mateixa persona, i sembla corroborar-ho el fet de repetir, per exemple, els mateixos nexes en els numerals decenals, o la mateixa disposició de l'a i la r a l'hora d'im-

primir *ar[eu]*, constants que també s'observen en altres formulacions.

La relació de les peces trobades, amb llur número específic i el general del catàleg del Museu Comarcal del Maresme de Mataró, és la següent:

TAULA

1/50287	[d] e ar[eu] secundum dextr[am?], (fig. 2 i lám. I).
2/50288	VIII / XXII o XXVI (ambdós casos amb nexes) n VI a (ambdós retrògrads), (fig. 2).
3/50289	...je de areu / sinistru, (fig. 2 i lám. III).
4/50290	de ar[eu]..., (fig. 2).
5/50291	de arcum / medium, (fig. 3 i lám. I).
6/50292	...m? sinistro VI o CII / ...] XIX, (fig. 3).
7/50293	...] in? / VI p?, (fig. 3).
8/50294	n XXX [nexes] dex / tra, (fig. 3).
9/50295	III dex / tru, (fig. 3 i lám. III).

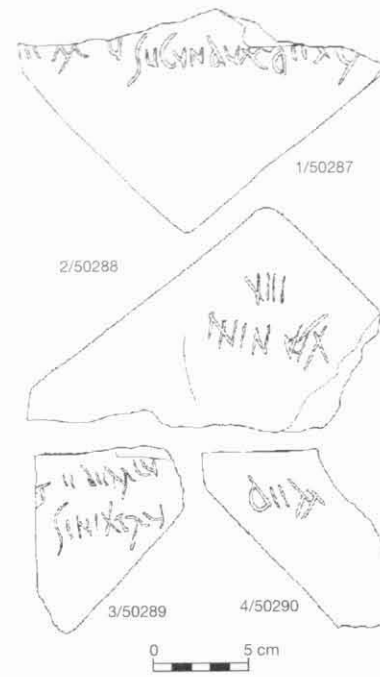

Figura 2. - Mòduls epígrafiats trobats a Can Modolell.

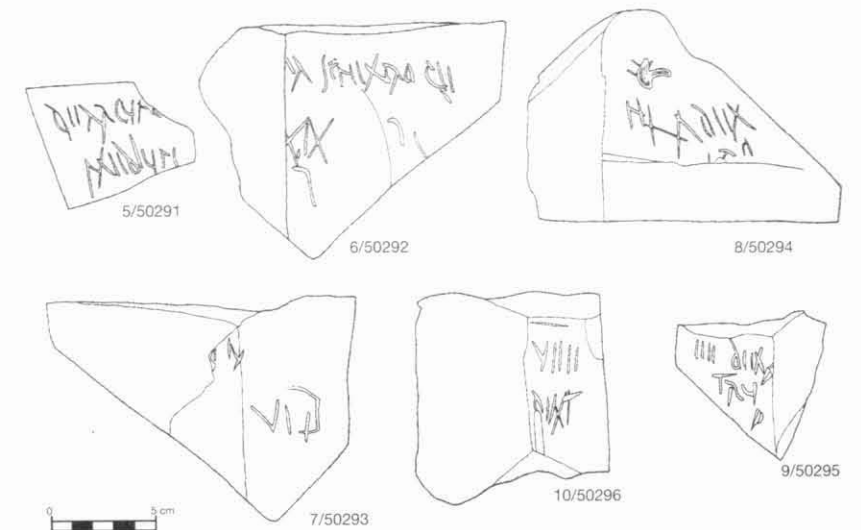

Figura 3. - Mòduls epígrafiats trobats a Can Modolell.

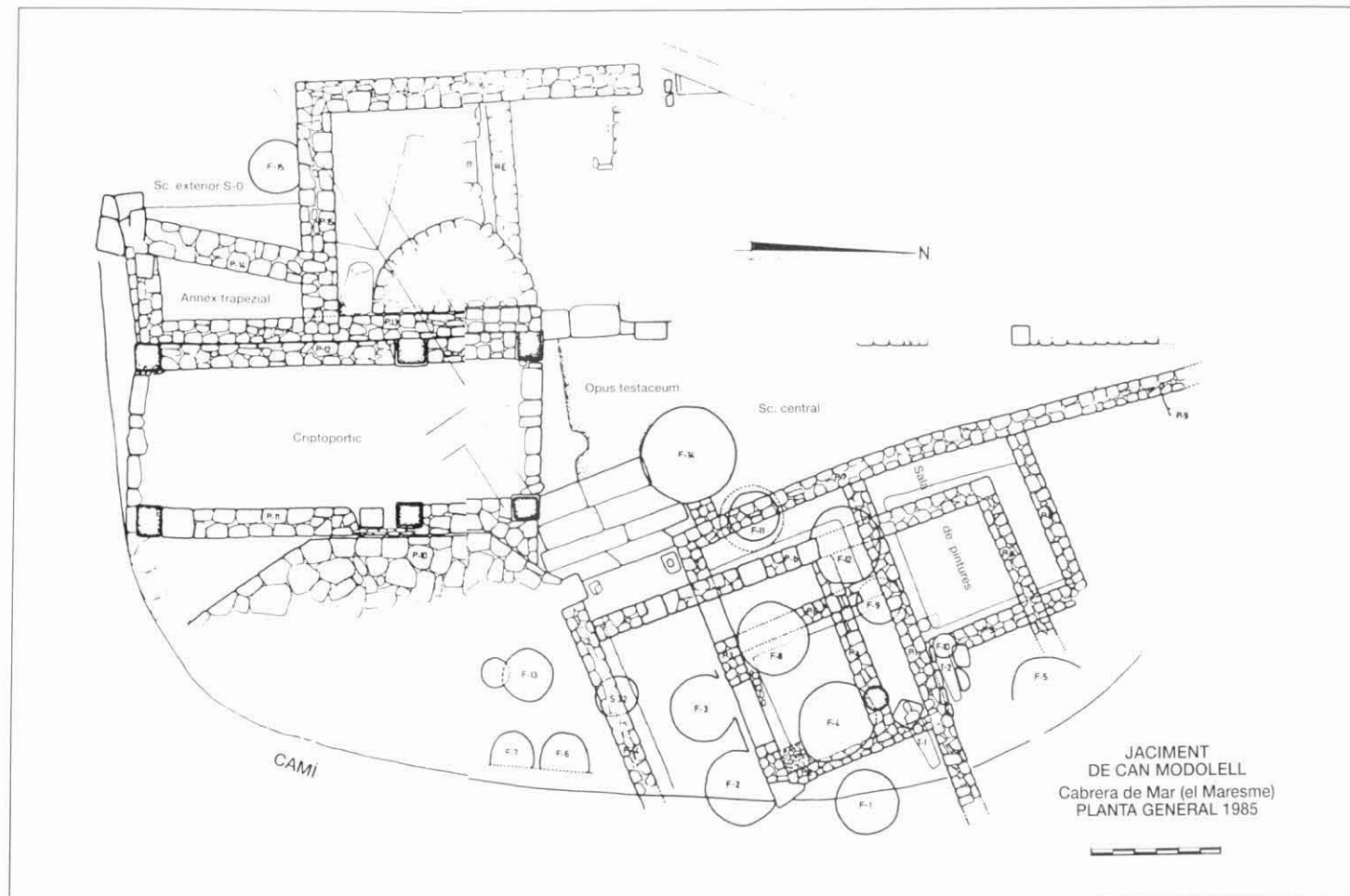

Figura 1. - Planta general del jaciment de Can Modolell.

- 10/50296 VIII / dextr[ru], (fig. 3).
- 11/50297 de? ar[eu] dextr[u], (fig. 4).
- 12/50298 secundus / a dex? / II?, (fig. 4 i lám. I).
- 13/50299 XXII a [...], (fig. 4 i lám. II).
- 14/50300 ...]ater? [...], (fig. 4).
- 15/50301 de a]reu? s[ecun]dum? / dextra, (fig. 4).
- 16/50302 VI sinn [sinistru?], (fig. 5).
- 17/50303 XXVII?, (fig. 5).
- 18/50307 XXX [nexes], (fig. 5).
- 19/50308 ...]a [...], (fig. 5).
- 20/50302 XXXII [nexes], (fig. 5).
- 21/50333 XXVII a [...], (fig. 6 i lám. II).
- 22/50334 dextru, (fig. 6).
- 23/50335 XXIV a, (fig. 6).
- 24/50336 ...]x sinistru, (fig. 7 i lám. II).
- 25/50337 de] areu? / sinix[tru], (fig. 7).
- 26/50338 dextrum, (fig. 7).
- 27/50339 ...]XIII [...], (fig. 7).
- 28/50340 de ar[eu] [...], (fig. 8).
- 29a/50341 ...] u? / ...] VIII / O, (fig. 8).
- 29b/50341 [pi]lla XXX, (fig. 8).
- 30/50342 ...] dextro o dextru, (fig. 8).
- 31/50343 sencund[um] / sinixtru, (fig. 8).
- 32/50344 VI dex[tru], (fig. 8).
- 33/50345 VI / a? II, (fig. 9).
- 34/50346 ar[eu] a. d. / VII / h / XXXIII a?, (fig. 9).
- 35/50347 VIII sinixtru, (fig. 9).
- 36a/50348 ar[eu] / VIII [...], (fig. 9).
- 36b/50348 XX [nexes], (fig. 9).
- 37/50349 ...] / in, (fig. 10).
- 38/50350 III sed? [...], (fig. 10).
- 39/50351 summ[o] [...], (fig. 10).
- 40/50332 ar? [eu?] IIII / XIII X / II, (fig. 10).
- 41/50353 areu?dext[ru] o ar[eu] III dex-t[ru], (fig. 10).
- 42/50497 n. / su.a.? / d, (fig. 10).
- 43/50498 de a]reu], (fig. 11).
- 44/50499 XXIII [nexes] / a, (fig. 11).

- 45a/50500 XXVI, (fig. 11).
 45b/50500 ar[eu] a? dextru II, (fig. 12).
 46/50501 a e n?, (fig. 12)
 47/50502 ...] X, (fig. 12).
 48/50503 su? [...], (fig. 12).
 49/50338 XV XIII, (fig. 12).

A continuació, donem a conèixer, amb grafia llatina normalitzada, els mots, sencers o abreujats, que s'hi han pogut llegir i identificar:

Mots	Peces
ARCVS (arc)	1, 3, 4, 5, 11, 15, 25, 28, 34, 40, 41, 43 i 45 (total: 13 vegades)
DEXTRA (dreta)	1, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 22, 26, 30, 32, 41, 43 i 45 (total: 13 vegades)
MEDIUM (mig)	5 (total: 1 vegada)
SECUNDVS (segon)	1, 12, 15 i 31 (total: 4 vegades)
SINISTRA (esquerra)	3, 6, 16, 24, 25, 31 i 35 (total: 7 vegades)
SUMMVM (part alta)	38 (total: 1 vegada)

Dels cinquanta-dos textos exhumats, a trenta hom llegeix numerals, quantitat que representa el 57,69% del total. Aquests numerals es troben distribuïts de la manera següent:

II	40 i 45b	XX	36b
III	41		2 (pot ser
III	9, 38 i 40	XXII	XXVI) i 13
VI	7, 16, 32 i 33	XXVIII	44
VII	34	XXIV	23
VIII	2 i 35		2 (pot ser
VIII	10, 29a i 36a	XXVI	XXII) i 45a
X	40 i 47	XXVII	17 i 21
XIII	27? i 49	XXX	8, 18 i 29b
XIII	40	XXXII	20
XV	49	XXXIII	34
XIX	6		

L'ús dels nexes és més aviat escàs, i es troba exclusivament amb la X dels numerals (núm. 18, 20, 36b i 44). En la peça núm. 2, el nexa possiblement fa la contracció de les dues X amb la V, la qual cosa faria XXV, i en conseqüència hom hi llegiria XXVI.

Els textos estan disposats en rengles d'una a tres ratlles. La lletra assoleix una altura oscil·lant que va dels 15 als 22 mm, sense comptar-hi els apex.

Per la naturalesa d'aquests textos, sembla que la funció específica de les

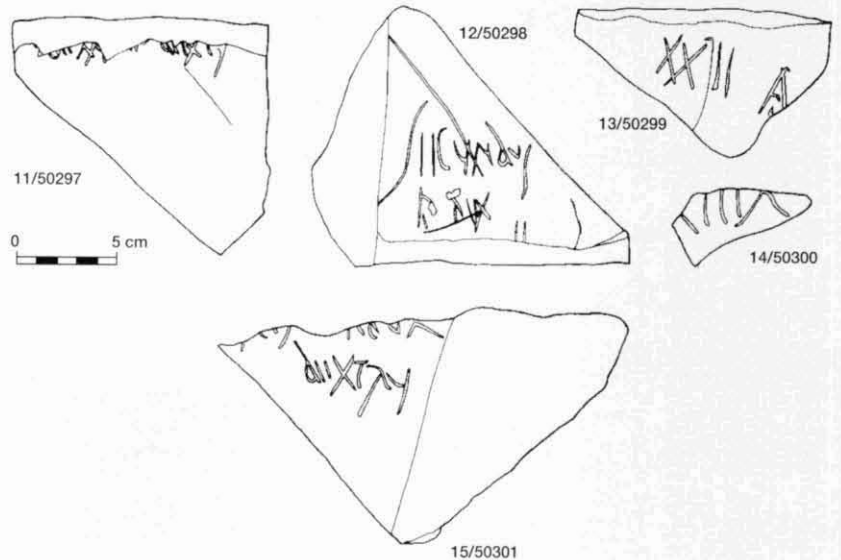

Figura 4. - Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

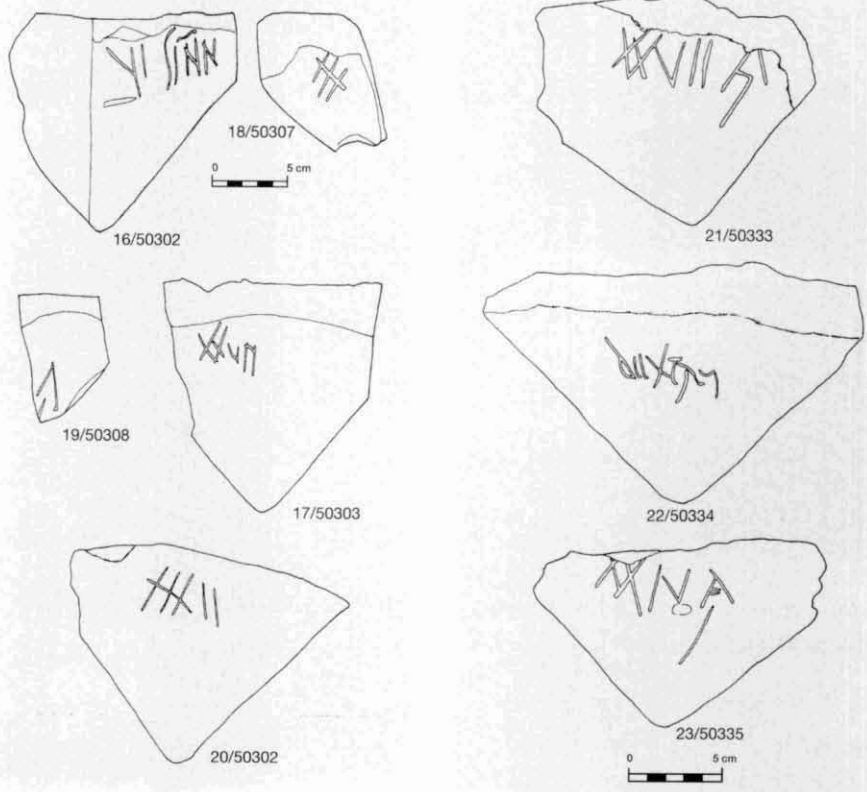

Figura 5. - Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

Figura 6. - Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme, núm. 7, pàg. 194-198. Mataró, 1979), mentre que el Dr. Precht, epistolàrment, suggereix que podrien indicar la col·locació d'unes determinades peces en algun lloc especial d'alguna edificació.

És obvi que aquesta manca de precedents coneguts s'hauria de resoldre amb la troballa *in situ*, dins el jaciment, d'alguna o algunes d'aquestes peces exercint llur funció específic-

ca, fet que no s'ha produït fins ara –1987–, per tal com s'han trobat barrejades amb les runes de l'E-IVa, que correspon a un terraplenament premeditat. El tipus de runa fa pensar que procedeix d'un altre lloc del jaciment, desconegut fins ara, o d'algun altre indret no gaire llunyà i que no ha estat localitzat.

En relació amb la hipòtesi del Dr. Rodríguez-Almeida, s'ha de constatar que fins ara no s'ha localitzat cap ves-

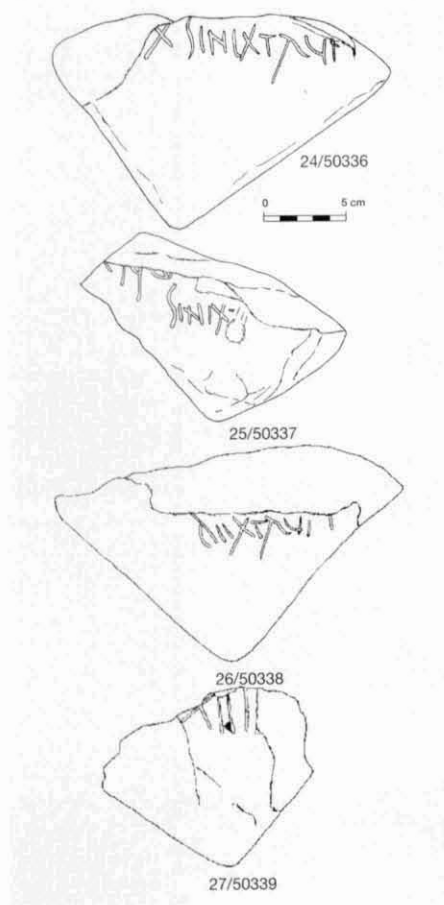

Figura 7. – Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

pees devia ser de fer d'elements indicadors d'alguna cosa concreta en algun treball determinat, desconegut per a nosaltres, per no disposar d'antercedents coneguts. Aquesta manca de precedents és corroborada per l'opinió d'eminents epigràfistes consultats: el Dr. Sebastià Mariner i Bigorra, de la Universitat de Madrid, el qual també comparteix aquest criteri d'element indicador; el Dr. Emili Rodríguez-Almeida, de Roma; i la professora Brigitte-Kröll, de Colònia; com també el Dr. Precht, del Romisch-Germanischer Museum de Colònia, gran coneixedor de la tècnica romana de la construcció.²

Sobre la funció d'aquestes peces, el Dr. Rodríguez-Almeida ha donat la hipòtesi que pot tractar-se d'un element indicador de les coccions realitzades en un forn ceràmic (vegeu

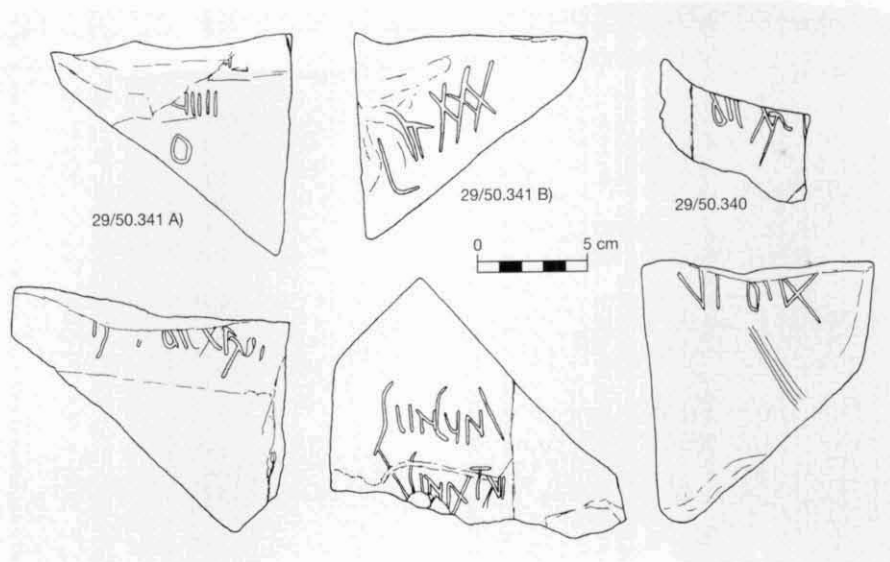

Figura 8. – Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

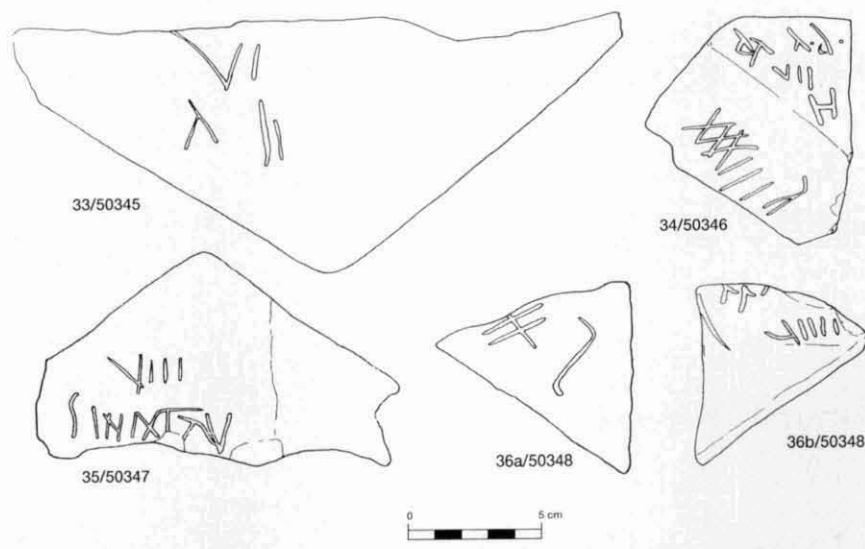
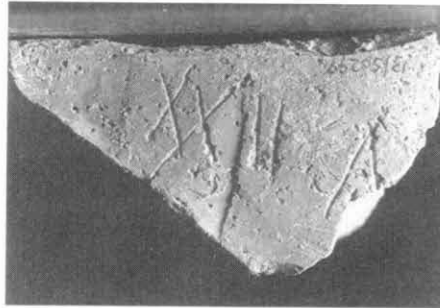

Figura 9. – Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

Làmina I. – Fotografies de les peces: 1/50287, 5/50291, 12/50298.

Làmina II. – Fotografies de les peces: 13/50299, 21/50333, 24/50336.

tigi de forn ceràmica, encara que cal tenir present que de l'època romana ençà l'indret de Can Modolell ha sofert profundes alteracions topogràfiques, tant pels agents naturals com pels humans.

Establir la cronologia d'aquestes peces mitjançant el seu context arqueològic és materialment impossible, ja que s'han trobat en un terrenament conjuntament amb una sèrie de materials, que van des de la ceràmica àtica (s. IX aC), recorrent tots els períodes de la romanitat. En relació amb l'aportació intrínseca dels textos, cal remetre's a l'observació que fa el Dr. Rodríguez-Almeida, en l'obra esmentada, sobre la desaparició de la lletra e, expressada amb el

43/50498

44/50499

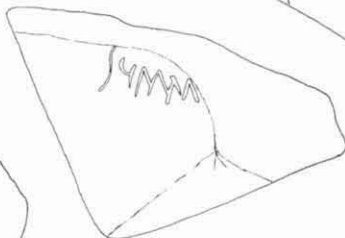
45a/50500

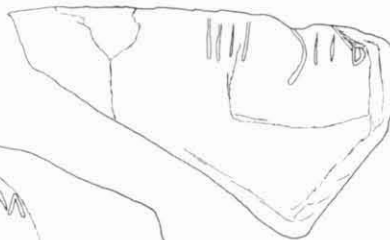
45b/50500

37/30349

39/50351

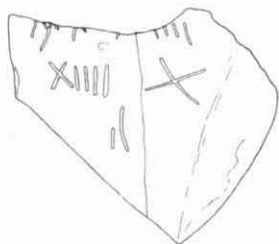
38/50350

41/50353

42/50497

40/50332

Figura 10. – Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

Figura 11. – Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

Làmina III. - Fotografies de les peces: 3/50289, 9/50295.

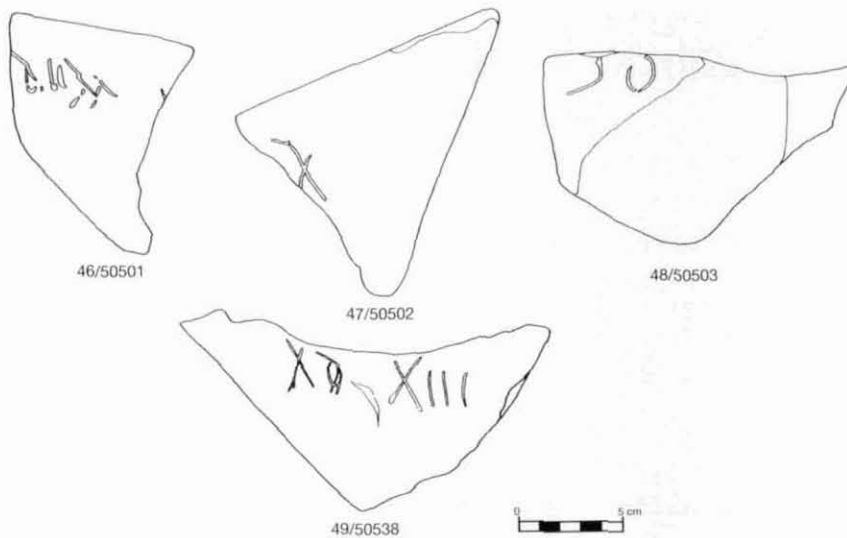

Figura 12. - Mòduls epigràfiats trobats a Can Modolell.

doble pal vertical, fet que es va produir a partir de la meitat del segle II dC, la qual cosa fa que hom situï la cronologia d'aquestes peces, encara que d'una manera prudent, en el període comprès entre els Flavis i Trajà (71-119 dC).³

NOTES

1. Vegeu la bibliografia de caràcter general: BONAMUSA, J.; GARI, R. i altres, *Memòria del jaciment arqueològic romano-medieval de Can Modolell (Cabrera de Mar - el Maresme), sector criptopòrtic. Campanyes d'excavacions 1977/1978*, pendent de publicar pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya; BONAMUSA, J., CLARIANA, J., GARI, R., PERA, J., i SOLER, A., «EL jaciment de Can Modolell (Cabrera de Mar - el Maresme), com a nucli de romanització», comunicació presentada a les *Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana*, celebrades el febrer de 1987 a Granollers (pendent de publicació; BONAMUSA, J., CERDA, J.; CLARIANA, J.; GARI, R.; MARTI, C.; PERA, J. i SOLER, A., *El jaciment romano-medieval de Can Modolell. Deu anys d'excavacions. Cabrera de Mar - el Maresme (1974/1984)*, opuscle núm. 4 del Museu Comarcal del Maresme, Secció Arqueològica. Mataró, 1985; PREVOSTI, M., *Cronologia i poblament de l'àrea rural d'Iluro*, Premi Iluro 1980. Vol. I i II. Mataró, 1981; S.A.M.M., «El jaciment arqueològic de Can Modolell de Cabrera de Mar», a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*, núm. 4, pàg. 93-98. Mataró, 1978, i al periòdic *Mataró* del 24/12/1975.

2. Fem públic el nostre agraïment al Dr. Sebastià Mariner i Bigorra, al Dr. Emilio Rodríguez Almeida, i al Dr. Untermann (aquest últim és qui ens ha tramès les opinions de la professora Brigitte Galsterer-Kröll i del Dr. Precht) per la seva desinteressada i valuosa col·laboració, sense la qual no hauria estat possible la realització d'aquest estudi.

3. L'autor dels cales dels textos és el nostre company Joan Francesc Clariana. Les fotografies han estat fetes per Ramon Manent.

BIBLIOGRAFIA

- GALSTERER-KRÖLLS, B. (1975), *Graffiti Aufrömischer Keramik im Rheinischen Landesmuseum-Bonn*, Colònia.
- RODRÍGUEZ-ALMEIDA, E. (1979), «Noticia sobre un grupo de ladrillos grafitos del Museu Municipal de Mataró procedentes de Can Modolell (Cabrera de Mar)», a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*, 7, Mataró, pàg. 194-198.
- ROLDAN HERVAS, M. (1969), *Repertorio de Epigrafía y Numismática latinas*, Salamanca.